

Bachelorgradsoppgave

Andrespråksinnlæreres mellomspråk,
med fokus på fossilisering

Focusing on fossilization in second
language learners` interlanguage

Forfatter: Helene Skogly

[GLU360]

Bachelorgradsoppgave i
Grunnskolelærerutdanning for 5.-10. trinn

Lærerutdanning

Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2015

HINT

SAMTYKKE TIL HØGSKOLENS BRUK AV KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e): Helene Marthinsen Skogly

Norsk tittel: Andrespråksinnlæreres mellomspråk med fokus på fossilisering

Engelsk tittel: Focusing on fossilization in second language learners' interlanguage

Studieprogram: Grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn.

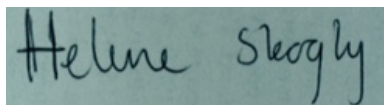
Emnekode og navn: GLU360

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, HiNTs åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: 30.05.2015

Dato: 26.05.2015

Helene Skogly

underskrift

Sammendrag

Hensikten og målet med denne oppgaven, har i hovedsak vært å belyse og synliggjøre det noe omdiskuterte begrepet og fenomenet *fossilisering*. Det har og vært en interesse å finne ut i hvilken grad lærere i voksenopplæringen kjenner til fossilisering. For å kunne gjøre det har jeg gått i dybden på litteratur som er skrevet om fenomenet, og gjennomført kvalitativt intervju med tre lærere i voksenopplæringen.

Først i oppgaven er det et teorikapittel, der det er forsøkt å gjøre greie for fossilisering som begrep og fenomen, ved å blant annet forklare hva *mellomspråk* er, og hvilke sammenheng det har med fossiliseringsfenomenet. Videre blir det sagt noe om hva fossilisering er, og hva som kan være årsaken til at fossilisering av språk skjer, og hvilke andre faktorer som kan påvirke språktilegnelse generelt. Tilslutt i teorikapitlet blir det presentert to personer, som har vært viktige i diskusjonene rundt fenomenet fossilisering, nemlig Larry Selinker og Michael H. Long. I oppgaven blir det forsøkt å belyse begges meninger og uttalelser om fenomenet.

Videre i oppgaven blir det presentert hvilke resultater jeg fikk av mine funn etter intervjuene. Oppgaven viser at lærere i voksenopplæringen kjenner til begrepet fossilisering, men at begrepet i seg selv, i liten grad blir brukt. De lærerne jeg intervjuet kunne og gi flere eksempler fra egne erfaringer, knyttet til fenomenet fossilisering.

Tilslutt i oppgaven er det et drøftingskapittel der jeg diskuterer lærernes erfaringer i lys av teori. Der har jeg valgt å særlig trekke frem to av den ene lærerens eksempler, som sammen med resten av mine funn, i noen grad kan antyde at fossilisering er en reel utfordring.

Innhold

SAMMENDRAG	2
1. INNLEDNING	4
1.1. BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA	4
1.2. PROBLEMSTILLING	5
2. TEORI	6
2.1. BEGREPSAVKLARING	7
2.1.1. ANDREPRÅK	7
2.1.2. MÅLSPRÅK	7
2.1.3. ANDRESPRÅKSINNLERER	8
2.1.4. MELLOMSPRÅK	8
2.2. HVA ER FOSSILISERING OG HVORFOR SKJER DET?	9
2.2.1 NOEN FAKTORER SOM KAN PÅVIRKE ANDRESPRÅKSTILEGNESEN	10
2.2.2. HVA SIER SELINKER OG LONG OM FOSSILISERING?	12
3. METODE	13
3.1. UTVALG	13
3.2. INTERVJU	14
3.3. ETISKE BETRAKTNINGER	15
3.4. VALIDITET OG RELIABILITET	15
3.5. ANALYSE AV INTERVJU	15
3.6. VALG AV ANALYSEMETODE	16
4. RESULTAT	16
4.1. LÆRERNES KJENNSKAP TIL OG ERFARINGER MED FOSSILISERING SOM BEGREP OG FENOMEN	17
4.2. LÆRERNES REFLEKSJONER OG TANKER RUNDT FOSSILISERING SOM FENOMEN	19
5. DRØFTING	21
5.1. HOVEDFUNN FRA RESULTATENE	21
5.2. NOEN AV RESULTATENE SETT I LYS AV TEORI	21
5.3. VURDERING AV METODE	25
6. KONKLUSJON	26
LITTERATUR	28
VEDLEGG 1	29
INTERVJUGUIDE TIL INTERVJU MED LÆRERE I VOKSENOPPLÆRINGEN	29

1. Innledning

Voksne som skal lære seg et andrespråk, kan oppleve å komme til et punkt der tilegnelsen av språket stopper opp, til tross for at man hører språket og har gode forutsetninger for å bruke det. Dette fenomenet blir i andrespråkmiljøer kalt *fossilisering*. En person som er sentral opp i mot fossiliseringsfenomenet og begrepet, er Larry Selinker. I boken sin *Rediscovering Interlanguage* (1994) omtaler han dette om fossilisering:

I know it exists. I also know that most teachers and researchers I've talked to know that non-learning is a persistent problem in SLA (Second language Acquisition), that fossilization, or a cessation of IL (Interlanguage) learning often far from TL norms, is a reasonable way of looking at this non-learning. (Selinker, 1994, s. 251)

Formålet med denne oppgaven er å kaste lys over hva fossilisering er, hva litteratur sier om fenomenet, og ved å gjøre et intervjustudie, finne ut i hvilken grad lærere i voksenopplæringen er kjent med fossilisering.

Jeg har hovedsakelig delt inn oppgaven i en teoridel, metodedel, en resultat- og en drøftingsdel. Gjennom prosessen med å lese litteratur og annen teori, oppdaget jeg tidlig at jeg ville få en utfordring med å avgrense. Ut i fra bacheloroppgavens omfang har jeg vært nødt til å velge bort mye til fordel for det jeg mener har vært mest relevant, .

I teorikapitlet er det lagt vekt på å utdypet begrepet og fenomenet fossilisering. I metodekapitlet er det bl.a. gjort rede for valg av forsknings- og analysemetode. Videre kommer et kapittel der jeg presenterer mine resultater fra tre intervjustudier, for deretter å diskutere mine funn opp i mot teorien og problemstillingen min, i et drøftingskapittel.

1.1. Begrunnelse for valg av tema

Etter å ha tatt studiet *Norsk språk som andrespråk* gjennom Universitetet i Bergen, ble jeg introdusert for begrepet og fenomenet kalt *fossilisering*. Fossilisering er i følge litteraturen en kjent utfordring i andrespråkmiljøer. Derfor er det viktig å løfte frem og synliggjøre fossilisering som fenomen, og det ønsker jeg å gjøre gjennom bacheloroppgaven.

Det er i liten grad gjort studier på fossilisering som fenomen i Norge, noe jeg mener er veldig synd, da særlig med tanke på hvor kjent fenomenet er i andrespråksmiljøer. Det skal samtidig sies at det har vært en motivasjonsfaktor at det tilsynelatende ikke har blitt gjort så mange studier på dette i Norge, annet enn Kari Tenfjords (1997) doktoravhandling. Derimot er det gjort mange studier av fossilisering verden over, og det er skrevet en del om det og andrespråkslæring på engelsk. Jeg opplever det derfor svært interessant å få skrive oppgave om noe som tilsynelatende ser ut til å ha blitt lite berørt innenfor forskningsfeltet her i Norge, samtidig som jeg vil understreke at det egentlig ikke skulle vært tilfellet.

1.2. Problemstilling

Med denne bacheloroppgaven ønsker jeg å gjøre rede for begrepet og fenomenet fossilisering, gjennom å se på hva litteraturen sier om det, men og ved å gjøre intervjustudie av i hvilken grad lærere i voksenopplæringen kjenner til *begrepet* fossilisering, og hvilke erfaringer de har når det kommer til *fenomenet* fossilisering. Som en del av problemstillingen, har jeg laget tre underspørsmål som kan hjelpe meg for å få svar på det jeg ønsker å finne ut.

Hva er fossilisering?

Er fossilisering en reel utfordring?

I hvilken grad er fenomenet kjent blant lærere som jobber i voksenopplæringen?

2. Teori

Det meste av litteraturen jeg tar utgangspunkt i, er skrevet på engelsk for en del år siden. Forsøk på å finne nyere litteratur har vist at det tilsynelatende er lite som er skrevet etter begynnelsen på 2000 tallet.

Utfordringene med å finne litteratur, da særlig på norsk, har vært tankevekkende. Ettersom mye av den engelske litteraturen, i stor grad viser til fossilisering som en kjent utfordring, mener jeg det er rart at det ikke er satt mer fokus på i Norge. Det gjør det derfor enda mer relevant å belyse dette temaet i bacheloroppgaven.

Litteraturen jeg har valgt å bruke til denne oppgaven gjenspeiler at begrepet og fenomenet har vært noe omstridt, og jeg vil forsøke å få frem noe av det i denne delen av oppgaven.

I teoridelen vil jeg aller først avklare noen begreper, som i litteraturen ofte blir omtalt i forbindelse med fossilisering, og som også vil bli brukt i denne oppgaven. Jeg mener det derfor vil være hensiktsmessig å definere de enkelte begrepene før jeg går mer i dybden på teorien rundt fenomenet. Med dette ønsker jeg å unngå evt missforståelser og du som leser vil i større grad få en breiere forståelse av fenomenet. Begrepene som her vil bli definert og forklart er *andrespråk*, *målspråk*, *andrespråksinnlærer* og *mellomspråk*. Teorien jeg har tatt utgangspunkt i for å få avklart de ulike begrepene, er hovedsakelig boken *Andrespråkslæring* av Harald Berggren og Kari Tenfjord (2011), som begge har brei erfaring innenfor undervisning i norsk som andrespråk.

Videre består teoridelen av hva litteraturen sier om fossilisering som begrep og språklig fenomen, i tillegg til at jeg har med litt om hvilke faktorer som kan påvirke andrespråkstilleggelse generelt. Jeg vil blant annet i denne sammenhengen rette fokus på to språkforskere som er sentrale i diskusjonen rundt begrepet fossilisering, og som hyppig blir nevnt i litteraturen, nemlig Larry Selinker og Michael H. Long (Han, 2004). Selinker er språkforsker og professor i det som på engelsk heter Second language Acquisition (på norsk heter det *andrespråkslæring*) (Berggren & Tenfjord, 2011). Han var en av de som engasjerte seg i de første studiene innenfor det som vi på norsk kjenner som mellomspråk (interlanguage) i dag. Selinker var og den først til å introdusere begrepet fossilisering, og mente at det var en reel utfordring blant andrepråksinnlærere da. Long på sin side er også professor i Second language

Acquisition, og har skrevet mange bøker og artikler bl.a. relatert til andrespråklæring (Doughty & Long, 2003). Han er noe uenig med Selinker, når han bl.a. mener at det ikke finnes god nok forskning som kan bevise hvor reelt fossilisering faktisk er. Han fremhever heller stabilisering som et viktig fokusområdet, i sin bok.

For å få svar på problemstillingen min anser jeg det som relevant å se nærmere på hva disse to professorene har sagt om fossilisering, først og fremst fordi de er viktige stemmer i diskusjonene rundt begrepet, men og fordi jeg oppfatter at de har gode argumentere for i hvor stor grad fossilisering er en reel utfordring blant andrespråksinnlærere.

Med utgangspunkt i Larry Selinker sin bok *Rediscovering interlanguage* (1992), og Catherine J. Doughty og Michael H. Long sin bok, med tittelen *The Handbook of second language acquisition* (2003), ønsker jeg å finne ut hva fossilisering er og i hvilken grad *de* mener det er en reel utfordring. Men først noe begrepsavklaring.

2.1. Begrepsavklaring

2.1.1. Andrepråk

Betydningen av begrepet *andrespråk* sier seg kanskje mye selv, mange har sannsynligvis hørt ordet bli brukt i ulike sammenhenger, men det vil likevel passe med en kort forklaring ettersom jeg kommer til å bruke begrepet i denne oppgaven.

Andrespråket, er det man lærer seg **etter** at et førstespråk (også kalt morsmål) er etablert, som i følge forskning sies å være rundt treårsalderen (Berggren & Tenfjord, 2011). Ordet **andre** i begrepet andrespråk, er en fellesbetegnelse for både et andre, tredje, fjerde (osv) språk, som innlærere benytter for å kommuniserer med i de dagligdagse samtalene der innlæreren lærer seg språket.

2.1.2. Målspråk

Begrepet målspråk vil også bli flittig brukt i denne oppgaven, derfor velger jeg å kort gjøre greie for hva det er.

Når en andrespråksinnlærer skal lære seg et nytt språk (et andrespråk), er det det nye språket han/hun tilegner seg, som blir kalt *målspråket* (Berggren & Tenfjord, 2011). For innlærere i Norge er det norsk som blir deres målspråk.

2.1.3. Andrespråksinnlærer

Jeg vil i denne oppgaven stort sett bruke begrepet *andrespråksinnlærer* eller bare *innlærer*, i sammenhenger der det er snakk om personer som lærer eller kan et andrespråk (Berggreen & Tenfjord, 2011). Dette fordi jeg opplever det begrepet mer konkret enn for eksempel begrepet *minoritetsspråklig*, som kanskje kan forstås noe ulikt. Ettersom jeg ble introdusert for begrepet andrespråksinnlærer/innlærer gjennom studier har jeg fått det innarbeidet og opplever det som konkret og forståelig.

2.1.4. Mellomspråk

Ettersom det blir hevdet, bl.a. av Selinker selv, at fossilisering oppstår i mellomspråket, er det vesentlig at jeg utdyper og forklarer begrepet *mellomspråk* og hva det innebærer. I tillegg er begrepet antakelig mindre kjent enn de to første, og det vil derfor ha betydning for oppgaven og for leseren å få en forståelse av det.

Forskning på andrespråksinnlæreres språkutvikling, har vist at det finnes enkelte fellestrekk, som gir en beskrivelse av hvor langt man har kommet i tilegnelsen og i læringsprosessen av et andrespråk (Berggreen & Tenfjord, 2011). Det er mulig, både for læreren og etter hvert eleven selv, å beskrive ulike trekk ved språket, som videre kan gi en pekepinn på hva innlæreren behersker eller må arbeide videre med i språklæringen. Dette er prosesser som foregår tidlig i utviklingen av et andrespråk og blir på fagspråket kalt *mellomspråk*, eller på engelsk *interlanguage*. Tenfjord og Berggreen (2011) beskriver to ulike betydninger av hva termen mellomspråk kan referere til, nemlig 1) *den systematiske språklige atferden til en innlærer av et språk nummer to*, altså språkbruk som kan oppfattes og observeres av læreren eller andre, og 2) *den "indre" grammatikken som innlæreren har konstruert for andrespråket* (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 18). Sagt på en annen måte betyr det sistnevnte hvordan innlæreren forstår de grammatiske strukturene, hvordan han/hun systematiserer språket i eget hode, for deretter å bruke språket.

Mellomspråk blir sett på som egne språkssystem, og innebærer derfor særegne mønstre og regler som på mange måter kan oppfattes å være lik målspråket og/eller morsmålet (Berggreen & Tenfjord, 2011). Samtidig er det viktig å forstå at mellomspråket både er forskjellig fra morsmålet og målspråket, og at man derfor skal være forsiktig med å

sammenligne hva som er likt det ene eller andre språket. Mellomspråk er enkle språk, og består av forenklet grammatikk, som endres og formes gjennom en lengre læringsprosess og det kan derfor være lite hensiktsmessig å påpeke at mellomspråk er feil i forhold til målspråket. De feilene eller avvikene som blir gjort er en del av læringsprosessen og er helt nødvendig for en innlærers læring og veiledning underveis. Samtidig kan disse feilene man tilegner seg i mellomspråksfasen, henge igjen og etter hvert bli værende i innlærerens andrespråk.

Målet for de fleste innlærere er å nå et språklig nivå så nært målspråket (i dette tilfelle norsk) som mulig, der de kan bli forstått og selv forstå (Selinker, 1994). Men i følge Selinker (1994) er det svært få som klarer å nå et målspråklig nivå. Mange blir værende i mellomspråksfasen, eller tar med seg språklige feil fra mellomspråket, og han mener årsaken til det bl.a. er fossilisering av språket.

2.2. Hva er fossilisering og hvorfor skjer det?

Fossilisering som begrep og fenomen har blitt mye omtalt og diskutert blant språkforskere, etter at Larry Selinker introduserte det første gang i 1972 (Han, 2004). Begrepet har fått sitt navn ut i fra at det skal beskrive et andrespråk, som etter en viss tid kan ha blitt "forsteinet" eller forblir uforandret, og kan på mange måter sammenlignes med begrepet *fossil* fra geologien. I følge Selinker (1994) kan man allerede tidlig i mellomspråksfasen finne trekk ved språket som sannsynligvis er begynt å bli fossilisert, men at det først etter to til fem år, vil være mulig å med sikkerhet si at deler av eller hele språk er fossilisert. Etter minimum to år har innlæreren hatt tid til å bruke og utvikle språket, kanskje gjennom å ha gått på språkkurs/voksenopplæring, vært i språkpraksis eller gjort noe lignende. Det viktigste er at man har hatt muligheten til å bruke språket i ulike situasjoner, både skriftlig og muntlig.

Fossilisering karakteriseres ved at en andrespråksinnlærer, til tross for å kanskje ha brukt og lært et andrespråk over en lengre tid, kan oppleve at enkelte språklige strukturer ikke utvikles, men blir værende uendret (Han, 2004). De fleste språkforskere er enige om at begrepet kan brukes når språkutviklingen stagnerer, og at det er lite eller ingen fremskritt, eller når innlæreren språklig sett "faller tilbake" på læringskurven. For mange andrespråksinnlærere som skal lære seg norsk, er det blant annet særlig

vanskelig å lære seg samsvarsbøying og setningsoppbygging (MacDonald & Ryen, 2004). Eksempelvis kan fossilisering være når en innlærer gang på gang plasserer verbet feil, eller bruker feil ubestemt artikkel foran substantivet, til tross for mange forsøk på å endre eller forbedre. Det kan også være snakk om fossilisering dersom innlæreren på et gitt tidspunkt kan se ut til å beherske en grammatisk regel, men at han/hun faller tilbake til start etter hvert som ny og kanskje vanskeligere grammatikk tar fokus. Selinker og Lakshmanan (1992) beskriver fossilisering med følgende definisjon, oversatt til norsk:

For at en språklig struktur skal kunne kalles fossilisert, må den bli permanent etablert i mellomspråket hos en innlærer i en form som avviker fra målspråknormen, og som fortsetter å opptre i performansen til tross for ytterligere eksponering for målspråket. (I Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 220)

2.2.1 Noen faktorer som kan påvirke andrespråkstilegnelsen

I en språklæringssituasjon blir det i litteraturen nevnt flere faktorer som kan påvirke andrespråkstilegnelsen, og det kan være fristene å ramse opp alle her, men jeg ser det som nødvendig å begrense det til bare noen få. Først og fremst er det snakk om hva som kan være årsaken til at akkurat fossilisering skjer, for også der er det delte meninger. Men det kan tyde på at det er en felles enighet om at det først og fremst er en psykologisk mekanisme hos den enkelte andrespråksinnlærer, som fører til stagnasjon/forstening (Selinker, 1994). I følge Seliger (1978 i Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 179) kunne den språklige utviklingen hemmes ved tap av *nevrologvistisk plastisitet*. På grunn av det mente han at språkets utvikling kunne gå tapt på noen områder, men ikke på andre. I hvor stor grad det kunne stemme har jeg ikke noen forutsetning for å si, men kanskje kan det relateres som en forklaring på fossiliseringsfenomenet.

Av andre faktorer som kan påvirke språkstilegnelse generelt, og kanskje også fossilisering av språket, blir det nevnt alder og motivasjon. Når det kommer til alder og tilegnelse av språk, finnes det ulike oppfatninger, der bl.a. Selinker (1994) selv, mener alder nødvendigvis ikke har noe å si. Samtidig viser ulike studier at fossilisering først og fremst skjer blant voksne, og i liten grad blant barn, og man vet at voksne og barn tilegner seg språk på ulike måter (Selinker, 1994). Det er gjort mange studier for å finne

ut i hvor stor grad alder kan være en faktor, og det blir i Berggreen og Tenfjord (2011) vist til noen av disse studiene. Blant annet var Long (1979) en av flere som påpekte at voksne lærer noe raskere når det kommer til grammatiske ferdigheter, mens barn i det store og hele oppnår bedre målspråklige ferdigheter. I tillegg er det forskjell på yngre voksne og eldre voksne, der de yngre lærer raskere enn de eldre. For å nå et godt fungerende ferdighetsnivå i et andrespråk, kan det tyde på at tidlig tilegnelse vil være en fordel (Ryen, 1999). Samtidig blir det hevdet at voksnes kognitive utvikling er av stor verdi for å kunne resonere seg frem i språklæringsprosessen. Voksne sies å ha en *rask* læringskurve, mens barn har *best* læringskurve. Sagt på en annen måte: "*Older is faster, but younger is better*" (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 280).

Når det kommer til sammenhengen mellom motivasjon og språklæring, blir det blant annet sagt at motivasjonen har betydning i forhold til *hvor fort og hvor godt* man lærer et nytt språk (Ryen, 1999, s. 39). Verdier og holdninger til skolegang og læring, kan være forskjellig, og kanskje spesielt for voksne, da de ofte har med seg erfaringer som kan påvirke motivasjonen for læring i stor grad, for eksempel synet på det å gå på skole (Alver, 1999). Det er klart at det kanskje ikke er et mål for alle andrespråksinnlærere å nå et målspråklig nivå, men at noen heller nøyer seg med at de blir forstått og klarer å forstå andre.

I Berggreen og Tenfjord (2011, s. 286) blir det presentert forskning, gjort av Gardner og Lambert (1972), om at motivasjon påvirkes av to orienteringer mot språklæring, nemlig *integrativ* og *instrumentell*. Integrativ orientering handler om den indre motivasjonen og ønske om å bli en del av medlemmene i målspråkssamfunnet, mens det med instrumentell orientering ikke er språklæringen i seg selv som nødvendigvis er målet, men studier, jobb eller lignende. De som har instrumentell orientert motivasjon, må ha noe grunnleggende språkkompetanse for å få fullført studiene eller for å skaffe seg jobb. Av disse to er det integrativ orientering som blir ment å gi best resultater for språklæring. De holdningene man har til tospråklighet, og ikke minst til målspråket og målspråkssamfunnet, er i følge Gardner (1979), viktige faktorer i en språklæringsprosess.

2.2.2. Hva sier Selinker og Long om fossilisering?

Etter at Larry Selinker introduserte begrepet og fenomenet *fossilisering*, i 1972, har det fått mye oppmerksomhet blant språkforskere verden over. Det er gjort mange ulike studier, flere hundre i følge Selinker (1994), for å "bevise" at fossilisering skjer, og at det er et reelt problem, men det strides om i hvor stor grad disse studiene faktisk kan gi konkrete bevis (Han, 2004). I følge Larry Selinker (1994) kunne man, på det tidspunktet boken ble skrevet, konstatere at fossilisering som fenomen var et reelt faktum og at lærere og språkforskere var klar over at non-learning, slik han kaller det, var et problem blant andrespråksinnlærere. I boken sin skriver han blant annet

there exist forms which will remain in learner speech permanently, no matter what the learner does to attempt their eradication (Selinker, 1994, s. 252).

Hvor vidt dette stemmer også i dag kommer jeg mer tilbake til i drøftingsdelen. Selinker hevder også at enkelte språklige strukturer/former vil bli værende uforandret, uansett hva innlæreren gjør for å endre eller utvikle språket, og at fossilisering kan forekomme på alle områder i språket, både innen fonologien, syntaksen og morfologien.

Long er en av flere som mener mange av studiene som er blitt gjort, i liten grad kan bevise at fossilisering er et så reelt problem som Selinker m.fl. skal ha det til (Doughty & Long, 2003). I boken sin går han faktisk til det skritt og forkaster store deler av den forskningen som er gjort på fossilisering, og argumenterer ut i fra at det kun er noen få av studiene som er basert på Selinkers kriterier om minst to til fem års forskning. Flere av studiene som ble gjort rundt 1990 tallet, har i følge Long hatt en varighet på rundt seks mnd til ett år, noe som er alt for lite, og i tillegg mener han informantene/elevene som ble valgt ut til studiene, ikke var godt nok egnet til å gi den nødvendige informasjonen som kunne dokumentere at fossilisering skjer.

Slik jeg forstår det, er både Long og Selinker blant annet enige om at det tar flere år å lære seg et nytt språk, men de er uenig når det kommer til når i språklæringsprosessen det er mulig å si at et språk er fossilisert. Long mener blant annet at andrespråksinnlærere må ha bodd i landet der målspråket blir brukt, og hatt muligheten til å bruke målspråket over en lengre tid, for at han/hun skal kunne være mulige kandidater i en studie. I tillegg mener han at observasjon og datainnsamling over en

tiårs periode er tilstrekkelig for å kunne slå fast om språk er fossilisert eller ikke. Han refererer blant annet til tre studier, som ble gjennomført ved flere omganger, to av dem i en tiårs periode, og den tredje i løpet av en periode på seksten år. Alle tre studiene passer inn under det Long mener er tilstrekkelig for å finne tegn til fossilisert språk. Detaljene i studiene har jeg ikke mulighet eller plass til å gå inn på her, men resultatet vil jeg kort nevne. I to av studiene ble det funnet enkelte språklige mangler, som kanskje kunne være spor av fossilisering, mens det i den tredje studien, ikke ble funnet noe.

Long virker kritisk til mye av det Selinker m.fl. hevder og mener om fossilisering. Han mener det er for lite hold i den forskningen som er blitt gjort, og er tydelig i sin sak, når han i avsluttende avsnitt i boken sin, blant annet har skrevet *...as an explanation fossilization clearly fails* (Doughty & Long, 2003, s. 521). Han skriver også, at det i liten grad er mulig å si at fossilisering skjer. Derimot nevner han flere ganger i boken, det som skal være forstadiet til fossilisering, nemlig det som på engelsk heter *stabilization* (Doughty & Long, 2003, s. 489). I følge Long, er det mer riktig å si at stabilisering av språket skjer hos de aller fleste, mens det er snakk om fossilisering i de tilfeller der språket stagnerer eller forsteines. Stabilisering skjer også i mellomspråksfasen, og kan forklares med at avvik som oppstår i språket, kan endres over tid, mens fossiliserte avvik ikke kan det, men blir værende uforandret (Berggren & Tenfjord, 2011). I følge Long kan stabiliserte avvik, i større grad si noe om andrespråksinnlæreres språk over en begrenset periode, mens fossiliserte avvik først kan defineres etter flere år. Long mener og, at ettersom det er så få studier som kan påvise fossilisering, bør det i større grad rettes fokus på stabilisering. Der er det teoretiske grunnlaget større, og Long mener det ikke er noen tvil om at stabilisering finnes. Og han er ikke alene om det. Selinker (1994) anerkjenner stabilisering som et forstadium til fossilisering, og nevner at det er viktig å skille mellom de to, stabilisering og fossilisering. Samtidig har han et helt annet ståsted enn Long, når det kommer til anerkjennelse av fossilisering.

3. Metode

3.1. Utvalg

Metoden jeg har valgt å bruke i mitt forskningsarbeid har vært å intervju tre lærere fra voksenopplæringen. Jeg opplevde at det var et tilstrekkelig antall intervjuobjekter da med

tanke på at hensikten med et kvalitativt intervju er å få frem subjektive tanker og meninger om en sak.

Jeg ser det som en fordel for oppgaven at jeg har intervjuet lærere fra to forskjellige skoler, i tillegg til at utvalget består av ulikt kjønn og at de har ulik utdannings- og arbeidserfaring. Jeg har intervjuet to kvinnelige og en mannlig lærer. Den ene kvinnen har jobbet i voksenopplæringen i tjuetre år, den andre i femten år, og den mannlige læreren i åtte år. I tillegg underviser de i tre forskjellige grupper, den ene læreren på spor 1 (liten eller ingen skolebakgrunn), den andre på spor 3 (videregående eller høyere utd.) og den tredje på spor 2 (noe skolebakgrunn eller fullført videregående). Det at intervjuobjektene har forskjellig utgangspunkt har ført til at subjektiviteten i større grad er gjort synlig, og jeg opplever at hver enkelt lærer har bidratt til det nyanserte bilde som etter hvert har vist seg gjeldene i forhold til problemstillingen min.

3.2. Intervju

For å få svar på problemstillingen så jeg det som mest hensiktsmessig å gjennomføre tre kvalitative, semistrukturelle intervju. Å velge kvalitativt intervju som forskningsmetode, gjorde at jeg kom nært innpå intervjuobjektene, og jeg fikk i større grad frem den enkeltes erfaringer og tanker. Hensikten med en slik metode er nettopp det å *kaste lys over områder av vår erfaring som få andre metoder er i stand til å fange* (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 23). Mitt ønske var nettopp å få frem den enkelte lærerens forståelse av *begrepet* fossilisering, i tillegg til hvilke tanker og erfaringer hver og en hadde om *fenomenet* fossilisering. Etersom jeg kun har gjennomført tre intervjuer, er det umulig å si noe om hvor vidt lærere generelt i voksenopplæringen er kjent med fenomenet. Ved å bruke kvalitativ metode har jeg fått frem den enkeltes subjektive tanker og erfaringer, noe som dermed ikke kan gjelde et flertall lærere. Jeg kan derfor bare basere forskningen på de tre intervjuene jeg har gjennomført.

Jeg hadde i forkant av intervjuene, bestemt meg for at alle intervjuobjektene skulle få se over intervjuguiden (Vedlegg 1), både for å ufarliggjøre intervjusituasjonen og for å forberede hver enkelt på spørsmålene som kunne bli stilt. Det ble delvis gjennomført da to av lærerne fikk se over intervjuguiden, mens hun jeg intervjuet først fikk tilsendt spørsmålene per mail litt for sent, og rakk ikke å se over dem før hun skulle bli intervjuet. Det fikk ikke noen vesentlige konsekvenser annet enn at intervjuet med den første læreren varte i tre kvarter og ikke en halvtime slik de to andre gjorde.

Intervjuguiden besto av tolv "åpne" spørsmål, som gav muligheter for gode utfyllende svar, og evt. oppfølgingsspørsmål. Spørsmålene var formulert ut i fra teori om fossilisering, og spørsmål som kunne bekrefte eller avkrefte teorien. Under intervjuet ble det brukt båndopptaker slik at jeg ikke var nødt til å bruke tid på å skrive ned alt som ble sagt, men heller ha alt fokuset på intervjuet og intervjuobjektet.

3.3. Etske betraktninger

I forkant av intervjuene var jeg åpen om at intervjuet var frivillig, og jeg valgte som nevnt over, at hvert intervjuobjekt skulle få se over spørsmålene i forkant, for å ufarliggjøre intervjusituasjonen. Jeg har vært opptatt av å hele tiden ivareta hver enkelt informant, også når jeg har presentert deres svar og meninger i resultatdelen. Det har også vært viktig å være klar over egen rolle og subjektivitet undervegs, både i forhold til egen forforståelse og tolkninger. Alle personer og evt. stedsnavn er anonymisert.

3.4. Validitet og reliabilitet

Validitet handler om i hvor stor grad forskningen og resultatene kan sies å være gyldig (Postholm & Jacobsen, 2011). Ettersom jeg har gjennomført en kvalitativ forskningsmetode blir det riktig å si at funnene mine har indre validitet. Resultatene fra mine kvalitative intervju, har utgangspunkt i den enkeltes subjektive meninger og tanker, og er da gyldig for han/henne. Ved at jeg har valgt å se på mine funn i lys av teorien, mener jeg at oppgaven har god indre validitet.

3.5. Analyse av intervju

Jeg opplevde det positivt å gjennomføre tre kvalitative intervju, da det gav muligheter for en åpen og god dialog med alle intervjuobjektene. Ettersom jeg hadde et semistrukturert intervju ble det i større grad en samtale mellom meg og intervjuobjektet, fremfor ren utspørring. Det resulterte i at den enkelte informant fikk uttale seg om sine tanker og erfaringer, og jeg opplevde å få gode, konkrete og utfyllende svar å bearbeide i etterkant. I alle intervjuene fulgte jeg intervjuguiden, slik at alle fikk svare på de samme spørsmålene, men tilleggsspørsmålene i hvert intervju, varierte noe.

Spørsmålene jeg stilte og dialogen som oppstod kan ha ført til at mine egne synspunkt og egen oppfattelse av fossilisering, påvirket intervjuobjektens svar. Spørsmålene var kanskje også til dels ledende, ettersom jeg tok utgangspunkt i teorien når jeg formulerte dem. Ut i fra disse refleksjonene ser jeg at jeg i stor grad møtte intervjuobjektene med en

deduktiv tilnærming, der jeg i forkant av intervjuene visste hva jeg ville spørre om og hadde dannet meg noen hypoteser (Postholm & Jacobsen, 2013). Det kan sannsynligvis ha ført til at jeg fikk andre svar enn det jeg ville fått dersom jeg for eksempel hadde hatt en mer induktiv tilnærming. Med en induktiv tilnærming går man inn i en studie uten å i forkant ha antagelser eller hypoteser om en sak (Postholm & Jacobsen, 2013). På et vis hadde jeg en induktiv tilnærming til problemstillingen min, ettersom jeg i forkant ikke visste i hvor stor grad lærere i voksenopplæringen kjenner til fenomenet fossilisering. Men samtidig hadde jeg gjort meg opp noen tanker om, at de som evt hadde utdanning innen norsk som andrespråk, i hvert fall ville kjenne til *begrepet* fossilisering.

Etter at jeg hadde gjennomført det første intervjuet, var det flere spørsmål jeg gjerne ville forandre på eller bytte ut med nye spørsmål, og jeg ser i ettertid, at dersom jeg hadde hatt tid, ville jeg gjennomført et prøve-intervju i forkant, for på den måten kunne forbedre intervjuguiden.

3.6. Valg av analysemetode

Ut i fra at intervjuene inneholdt mye informasjon, har jeg valgt å ta i bruk fortetting som analysemetode. Jeg ønsker å få frem det som er mest relevant for oppgavens problemstilling og mener derfor en slik metode egner seg godt. Underveis i analyseprosessen tok jeg for meg hvert enkelt intervju, skrev det ned og deretter plukket ut det jeg mente var viktigst å få frem i resultatdelen. Jeg var også opptatt av å se på hvilke likhetstrekk jeg kunne finne mellom intervjuobjektens svar.

Gjennom hele prosessen har jeg sett intervjuobjektens svar i lys av teorien, noe jeg mener har vært hensiktsmessig for å styrke validiteten i funnene.

4. Resultat

I dette kapitlet vil jeg presentere mine funn og resultater basert på det forskningsarbeidet jeg har gjort. Selv om intervjuguiden min ikke er kategorisert, har jeg likevel gjort et forsøk på å dele spørsmålene inn i to underoverskrifter, for på den måten gjøre det noe mer oversiktlig og strukturert for leseren.

I forkant av intervjuene var jeg nysgjerrig på å finne ut om det litteraturen sier om fossilisering er kjent, til tross for at det er omstridt, og at mye av litteraturen som tar for

seg fenomenet, ble skrevet før 2000 tallet. Jeg var noe usikker på i hvor stor grad begrepet og fenomenet var kjent blant lærere som jobber i voksenopplæringen. Etter vel gjennomførte intervjuer, opplevde jeg å finne interessante funn, som stort sett kunne bekrefte mye av teorien. Alle intervjuene gjenspeiler en tilnærmet lik forståelse av hva fossilisering er, og i hvilken grad det er en reel utfordring.

For ordensskyld har jeg valgt å gi hver enkelt lærer et nummer, ut i fra rekkefølgen de ble intervjuet. Den første er lærer 1, den neste lærer 2 og den siste lærer 3.

4.1. Lærernes kjennskap til og erfaringer med fossilisering som begrep og fenomen

Et av spørsmålene jeg ønsket svar på, var hvor godt lærerne kjente til begrepet og fenomenet fossilisering. Alle tre svarte at de kjente til *begrepet*, og at de hadde blitt introdusert for det gjennom studiene *norsk språk som andrespråk*. *Fenomenet* fossilisering var også noe de kjente til, og kunne forklare. Lærer 1 mente at det handla om å lære det som var nødvendig for å bli forstått, for så å slutte å perfeksjonere språket. Hun sa det slik:

du har kommet til et nivå som funker, også er det det som fester seg (...) at du på en måte låser deg fast til sånne mønster, også sier du feil verbform kanskje resten av livet, selv om du hører det riktige tusen ganger etterpå. (Lærer 1)

Lærer 2 mente at det kunne være to ting: "enten den stagnasjonen som kommer på et nivå, eller de feilene du har med deg fra begynnelsen som du ikke blir kvitt" (Lærer 2). Lærer 3 hadde noe samme forståelse som lærer 2. Sett i lys av det teorien sier om fossilisering, kan jeg se at det er samsvar mellom lærernes kjennskap og litteraturen. For som nevnt i teorikapittel 2.2., er en vanlig forståelse av fossilisering, at innlærere kan oppleve at språklige feil, som man tilegner seg i mellomspråket, blir værende uforandret eller "forsteines".

På spørsmålet om deres erfaringer med fenomenet fossilisering, kom alle tre lærerne med eksempler der de mente enkelte innlæreres språk var fossilisert, eller at det kanskje var i ferd med å bli det. Lærer 3 mente bl.a. at gjentakende feil hos enkelte innlærere var spesielt vanskelig å "rette opp", til tross for mange forsøk på å forklare og forbedre. Det kunne være alt fra feil i uttale og rettskriving av ord og begreper, til grammatiske feil, som setningsoppbygging og bøyning av ordklasser. Tanken hadde

streifet henne at det kanskje kunne ha sammenheng med fossilisering av språket. I tillegg kunne hun fortelle at hun av og til registrerte fenomenet hos personer som tidligere hadde gått på norskkurs, men som likevel hadde et norsk språk med mye feil.

Lærer 2 kunne fortelle om en godt voksen kollega, som tidligere var elev på samme skolen som han nå jobbet, og som for lenge siden kom til et språklig nivå der enkelte feil i språket ble værende uforandret, og er det fremdeles. For eksempel var nektende adverbial en feil som gikk igjen. Kollegaen er visst nok klar over feilene selv, men ettersom han uten problem blir forstått kan det tenkes at motivasjonen for å perfektionere språket kanskje ikke er tilstede. Lærer 2 mente også det at å skulle rette på feilene i kollegaens språk nå ville bli feil, men at det kanskje var noe de skulle gjort i større grad noen år tilbake, da kollegaen likevel var elev, og under opplæring. Lærer 2 fortalte også om et eksempel der en tidligere elev, etter å ha jobbet i SFO i flere år, snakket tilnærmet likt norsk og mer og mer dialekt for hver gang de møttes. Lærer 2 mente selv, at en av årsakene til den tidligere elevens gode språk, kunne skyldes barnas ærlighet og at hun mer eller mindre "badet" i språket hver dag. Om noe av hennes andrespråk hadde tegn til fossilisering ble ikke nevnt, men det lærer 2 fortalte ble på mange måter en viktig parallell til de eksemplene som ble fortalt, der fossilisering mest sannsynlig var et faktum.

Et annet spørsmål jeg fikk interessante svar på, dreide seg om hvilke erfaringer hver og en hadde i forhold til språklig stagnasjon og tilbakefall blant elevene. To av lærerne, som jobber med spor 1 og spor 2 elever hadde åpenbart opplevde det flere ganger, da særlig knyttet til kvinnelige elever som har vært i svangerskapspermisjon og kommet tilbake. Lærer 1 sa at "da er det som å begynne på nytt igjen. Da har hun glemt alt" (Lærer 1). Hun sa også at mange av de elevene som har vært borte en lengre periode, kan oppleve noen nedturer når de selv kjenner at de ikke husker eller klarer å kommunisere slik som før. Motivasjon vil sannsynligvis være en viktig faktor i en slik sammenheng. Lærer 1 nevnte også at det kanskje var forskjeller på de som har lese- og skriveferdigheter og de som ikke har det, i forhold til hvordan de tilegner seg språket underveis, og i etterkant av for eksempel en tid med fødselspermisjon. En som ikke kan lese og skrive, er i større grad avhengig av et læringsmiljø, slik som på voksenopplæringen, og er kanskje mer utsatt for språklig tilbakefall.

Lærer 2 kunne ikke gi noen konkrete eksempler på språklig tilbakefall eller stagnasjon, og mente det var på grunn av den korte tiden elevene befant seg i gruppa hans. De aller fleste elevene sluttet etter et halvt år, for så å gå videre på videregående skole. Det kan spekuleres i om grunnen til lite språklig tilbakefall eller stagnasjon i gruppa, kunne skyldes at han underviste for spor 3 elever. Jeg kommer tilbake til det i drøftingskapitlet.

På et av spørsmålene som ble stilt, ønsket jeg å få svar på om det var enkelte grammatiske strukturer, som tydelig gikk igjen når det kom til fossilisering av språket. Lærer 3 mente mangel på inversjon og rett plassering av adverb, var gjentakende. Da jeg sa at en av de jeg hadde intervjuet tidligere, opplevde setningsoppbygging og verbets plassering som en vanlig feil, kunne lærer 3 også bekrefte det, ut i fra sine erfaringer. Lærer 2 mente at avvik av verb på andre plass ofte gikk igjen, i tillegg til at samsvarsbøying av adjektiv var utfordrende for mange elever.

Ut i fra det som er nevnt i teorikapittel 2.2., kan det tyde på at det er samsvar med det MacDonald og Ryen (2004) mener er utfordrende for andrespråksinnlærere, og det intervjuobjektene opplever i undervisningssammenheng. Setningsoppbygging og samsvarsbøying, blir nevnt som særlig utfordrende.

4.2. Lærernes refleksjoner og tanker rundt fossilisering som fenomen

De fire siste spørsmålene jeg stilte, gav i større grad rom for den enkeltes refleksjoner og tanker rundt fossilisering som fenomen, samtidig som jeg ønsket at de skulle svare ut i fra egne erfaringer. Et av spørsmålene var blant annet om de, ut i fra sine erfaringer, kunne si noe om hvor ofte eller sjelden fossilisering forekommer, og om det er enkeltgrupper, som kan være mer "utsatt" for å få fossilisert språk. Alle tre lærerne mente at fossilisering forekommer ofte eller ganske ofte. Lærer 1 og lærer 2 nevnte at det selvfølgelig finnes flere eksempler på innlærere som har godt språkøret, og som oppnår et nivå tilnærmet likt målspråket, men at det samtidig vil være enkelte feil i språket deres likevel, som ikke endres. Av enkelt grupper som kan være mer "utsatt" mente lærer 3 blant annet at

kvinner/menn gift med norske menn/kvinner har en spesiell utfordring. Deres utvikling stopper ofte når språket har nådd et nivå der familien forstår dem. De blir ikke korrigert (Lærer 3).

Altså mente hun at kvinner/menn, som er inngiftet med en etnisk norsk ofte kunne oppleve å få et fossilisert språk, som en følge av at hun/han blir forstått.

På spørsmålet om hvem som kunne være mer "utsatt" for fossilisert språk, kom alle tre informantene fort over på det neste spørsmålet, altså hva de mente kunne være årsaken til at fossilisering skjer, og om de hadde erfaringer som kunne si noe om hvilke faktorer som kunne spille inn. Ingen av lærerne ga noe svar på årsaken til fossilisering, men alle hadde noen tanker omkring ulike faktorer som spiller inn. Lærer 3 svarte blant annet at alder, tidligere skolegang og tiden innlæreren har bodd i Norge, kunne ha noe å si. Hun kunne blant annet fortelle om en tidligere elev, som hadde bodd i Norge i flere år, før hun begynte på norskkurs. Innlæreren hadde da allerede opparbeidet mange feil i språket, som det ikke var mulig å "rette på". Lærer 3 mente at språket hennes var fossilisert. Den samme læreren, snakket også om hvordan innlærerens forståelse og tanker rundt å lære et "korrekt" andrespråk, kunne være en faktor til fossilisering. Kanskje er det relevant å se på dette i lys av det jeg har skrevet i teorikapittel 2.2.1., om motivasjon. Dersom en innlærer ikke forstår viktigheten av å tilegne seg språket, vil antakelig motivasjonen ha innvirkning på språklæringen og det "endelige" resultatet.

Lærer 1 og lærer 2, sa begge at alder helt klart var en faktor. Lærer 2 mente at "dess yngre du er dess mer mottakelig er du for å lære et nytt språk" (Lærer 2). Ut i fra litteraturen, og det som står i kapittel 2.2.1. over, har lærer 2 rett i det han sier. Det er ulikt hvordan barn og voksne tilegner seg et andrespråk, og i tillegg er det forskjell på yngre og eldre voksnes språktilegnelse.

De samme lærerne trodde og at andrespråksinnlærere med skolebakgrunn, har et fortrinn i språktilegnelsen, fremfor de som ikke har det. Lærer 1 sa for eksempel

...jeg vil jo tro at dess bedre skolebakgrunn du har, og mange år med utdanning bak deg, så er du mer rustet i forhold til studieteknikk og å komme deg opp i trinna (Lærer 1).

Litt senere i intervjuet sa samme læreren at "det kanskje er lettere å trekke med seg det du nettopp har lært hvis du har de skoleknaggene" (Lærer 1). Lærer 2 mente og at innlærere med skolebakgrunn har et fortrinn, sett ut i fra at de i tillegg til å gå på norskopplæring, i større grad kan tilegne seg språkkunnskaper på egenhånd.

Da lærerne ble spurt om de snakket om fossiliseringsfenomenet i kollegiet, svarte alle ja. Lærer 2 kunne fortelle at det var et av to gjentakende tema det ble samtalt om, da spesielt for å prøve å forebygge feil i språket. Lærer 3 sa de av og til diskuterte det i kollegiet, men at de ikke hadde funnet noen metode for å arbeide med det. Ingen av lærerne tok i bruk fossilisering som et begrep, og det ble heller ikke brukt i samtaler med kollegiet. Derimot mente de at fenomenet var kjent for de fleste i lærerkollegiet.

5. Drøfting

5.1. Hovedfunn fra resultatene

I de tre intervjuene, fikk lærerne sagt mye om sine tanker og erfaringer knyttet til fossilisering, både om begrepet og fenomenet. Mye av det de fortalte, og eksemplene de kunne vise til, bekreftet store deler av teorien i teorikapitlet. Alle tre lærerne mente at fossilisering av språket forekommer ofte eller ganske ofte, og det ble tydelig bekreftet når de fortalte om erfaringer de hadde. Det ble også nevnt at faktorer som alder, tidligere skolegang og tiden innlæreren har bodd i Norge, kunne ha innvirkning på fossilisering. Det ble ikke spesifikt spurt fra min side, om motivasjon var en faktor, men den ene læreren nevnte noe, som kan innebære motivasjon som en faktor, da hun blant annet sa at innlærerens forståelse og tanker om å lære et "korrekt" språk, kunne virke inn på fossilisering av språket. Det er vanskelig å si om det var motivasjon læreren tenkte på når hun sa dette, og jeg skal derfor være forsiktig med å tolke hennes utsagn.

Videre kom det frem i intervjuene, at fossilisering som fenomen, også ble diskutert i kollegiet, og de mente det var kjent for de fleste lærerne på skolene de jobbet. Ut i fra samtalene jeg hadde med den enkelte læreren, var det ei som var klar over at fossiliseringsfenomenet er omdiskutert. Jeg hadde ikke formulert noe spørsmål som kunne fortelle meg noe om i hvor stor grad de var klar over det, men jeg nevnte det der det ble naturlig å nevne. Den ene læreren som var klar over diskusjonen rundt fossilisering, hadde tydelig gjort seg opp noen tanker ut i fra sine erfaringer, og mente at fossilisering er en reel utfordring.

5.2. Noen av resultatene sett i lys av teori

Først og fremst vil jeg nevne at jeg opplevde det interessant, at lærerne jeg intervjuet, var såpass godt kjent med hva fossilisering er, og at Selinker (1994) sin anerkjennelse og

forståelse av fenomenet, tydeligvis var mest kjent blant lærerne. Deres forklaring på fossilisering, kan man kjenne igjen fra litteratur som ble skrevet for flere år siden. Det kan altså tyde på at til tross for eldre litteratur, blir fenomenet anerkjent og snakket om blant lærere i voksenopplæringen fremdeles.

Som nevnt hadde en av lærerne fått med seg at fossiliseringsfenomenet er omdiskutert, og man skulle da tro at det hadde påvirket hennes tanker omkring fenomenet, men det var altså ikke tilfellet. Hun mente klart at fossilisering skjer. I følge både Selinker og intervjuobjektene, blir fossilisering sett på som en reel og aktuell utfordring i andrespråkslæring. Mange av lærernes erfaringer pekte i retning av det vi kan kjenne igjen som fossilisert språk, selv om begrepet fossilisering ikke ble brukt av verken dem eller lærerkollegiet. Årsaken til hvorfor de ikke brukte begrepet, ble ikke nevnt, derfor velger jeg å ikke drøfte det videre her.

Ettersom både Selinker og intervjuobjektene tilsynelatende har felles syn på fenomenet, kan det være fristende å konkludere ut i fra det. Men slik er det ikke, for i diskusjonen er det også viktig å belyse Long sin skepsis. I intervjuene ble det ikke spurt eller nevnt noe om det Long i stor grad belyser, nemlig stabilisering. Jeg hadde ikke hørt om stabilisering, før jeg etter hvert i denne oppgaven, ble introdusert for det, og gjort klar over hvilke forhold det er mellom stabilisering og fossilisering. Det er selvfølgelig noe jeg gjerne skulle stilt spørsmål om i intervjuguiden, dersom jeg hadde oppdaget det før intervjuene ble gjennomført. Selv om Long ikke var et tema i intervjuene, velger jeg likevel å diskutere funnene i lys av teori fra boken hans.

Jeg mener Long har mange gode poeng, når han forklarer og argumenterer for hvorfor han mener fossilisering i liten grad kan bevises. Blant annet forstår jeg skepsisen hans, når han ser på sammenhengen og forskjellen mellom stabilisering og fossilisering. For eksempel kan det være vanskelig å si om et språklig avvik er stabilisert eller fossilisert, med tanke på at stabiliserte avvik kan endre seg over tid, og at det kan ta flere år før man evt. kan si at avvik er fossilisert.

Jeg stiller meg noe spørrende til når man for eksempel kan si at et stabilisert avvik går over til å bli fossilisert, og ettersom stabiliserte avvik kan endre seg med tiden, kan man spekulere i om det da er mulig å noen gang si, at et avvik er fossilisert. I følge Long er det få eller ingen studier, som kan vise til at et stabilisert avvik er blitt fossilisert, og han

argumenterer for det ut i fra sine kriterier til hvordan fossiliseringsstudier bør gjennomføres. Selinker på sin side, mener at det finnes over hundre studier som har bevist det, og ut i fra mine intervjustudier kommer det frem at fossilisering forekommer ofte. Som nevnt i teorikapitlet, mener Selinker at to til fem år er tilstrekkelig for å finne ut om et språk er fossilisert, og kanskje har Long litt for strenge krav når det kommer til fossiliseringsstudier.

I følge mine intervjustudier kan det tyde på at fossilisering var noe alle lærerne hadde erfart blant andrespråksinnlærere. Det kom frem flere eksempler, som lærerne mente kunne relateres til tilfeller av fossilisering. Av de eksemplene som ble nevnt, vil jeg særlig trekke frem to, og se de i lys av Selinkers teori om fossilisering og Long sin teori om stabilisering. Begge eksemplene ble fortalt av lærer 2, der det ene dreide seg om en kollega, og det andre om en tidligere elev. I eksemplet om kollegaen, mente lærer 2 at fossilisering var et faktum, ettersom feilene i språket hadde vært der i mange år, og fremdeles var feil. Han trodde og, at noe av grunnen til kollegaens feil, kunne ha en sammenheng med at han jobbet sammen med grammatikklærere til daglig, som i følge lærer 2 er eksperter på å forstå. Det andre eksemplet handlet om en av lærerens tidligere elev, som nå jobbet på SFO. Den tidligere eleven snakket tilnærmet likt målspråket (norsk med dialekt), og i følge læreren utviklet hun språket til det bedre mellom hver gang de møttes. Lærer 2 mente at en viktig årsak til hennes gode språk kunne skyldes at hun arbeidet med barn, som ofte har en tendens til å være ærlige, og tørr å si ifra når språket er feil. Læreren jeg intervjuet kunne ikke si noe om at språket hennes var fossilisert.

Jeg mener disse to eksemplene kan vise til to mulige utfall og "resultat" knyttet til om fossilisering er en reel utfordring eller ikke. I det første eksemplet uttrykte lærer 2 at kollegaens språk var fossilisert, som en følge av at han hadde observert gjentakende feil i målspråket over en lengre periode. Første gangen han la merke til feilene, var for åtte år siden, da de for første gang ble kollegaer. Sett ut i fra Selinkers teori, virker det sannsynlig at kollegaen til lærer 2 har et fossilisert språk. Selinker mener enkelte språklige strukturer kan bli værende uforandret, uansett hva innlæreren gjør for å endre eller utvikle språket (jf. s, 12). Lærer 2 mente at kollegaen fint ble forstått, selv om blant annet plassering av nektende adverbial var en gjentakende feil i språket. Om kollegaens språk har blitt eller blir "rettet på", av enten han selv eller andre, har jeg

ingen forutsetninger for å si. Men som lærer 2 uttrykte, var det feil av han som kollega og rette på språkfeilene, og sannsynligvis var det få av de andre i kollegiet, som korrigerer han. Kollegaen var tross alt klar over hvilke trekk i språket som var feil, og han ble likevel forstått. Da er det ikke sikkert det er hensiktsmessig å rette på språket, ettersom feilene allerede kan være forsteinet. For i følge Selinker vil feil som er fossilisert, forbli uforanderlige, uansett hva innlæreren gjør for å endre på det, og i dette tilfellet kan det høres mer riktig ut at enkelte former i språket sannsynligvis er fossilisert. Samtidig er det en mulighet for at noen av feilene fremdeles er stabiliserte, og ennå ikke fossilisert. Ettersom stabilisering er forstadium til fossilisering, er det også mulig at noen av feilene er i utvikling og fremdeles kan endres.

I eksemplet om hun som jobbet i SFO, kunne lærer 2 fortelle at språket hadde utviklet seg fremfor å stagnere. Det var interessant å høre lærerens forklaring, da han mente at årsaken til utviklingen skyldtes barna, og deres ærlighet. Han sa blant annet at feilene i språket hennes ble rettet på av barna. I tillegg mente lærer 2 at hun "badet" i språket hver dag, ved at hun daglig hørte og brukte det på mange forskjellige måter. I et språkmiljø med barn, kan det tenkes at man tilegner seg språk på en annen måte, enn man gjør ellers. Sett ut i fra egne erfaringer, kan oppleve at barn ofte er mer lekne med språket, og at de tørr å prøve og feil, i tillegg til at de er utforskende, og kan være ærlig og direkte.

Den tidligere eleven var på mange måter nødt til å gjøre seg forstått og perfektionere språket, ut i fra tilbakemeldingene hun fikk. Språket hennes utviklet seg tydeligvis hele tiden, noe som igjen kan ha ført til at de språklige feilene utviklet seg til å bli mer målspråk lik. Slik sett kan det her være interessant å trekke inn Long sin teori om stabilisert språk. Stabiliserte språk består, som nevnt tidligere, av feil som avviker fra målspråket, og som kan endre seg over tid (jf. s, 13). Lærer 2 kunne ikke si om den tidligere elevens språk var fossilisert eller ikke, men han mente at det var i utvikling, ettersom han kunne høre forbedringer i språket når de møttes. Det kan dermed være mulig å anta at språket hennes var stabilisert, fremfor fossilisert. Samtidig skal det nevnes at fossilisering kan forekomme i forskjellige former i språket (jf. s, 12), både innenfor fonologiske, syntaktiske og morfologiske områder, og det er derfor vanskelig å med sikkerhet si om språket er eller ikke er fossilisert, ut i fra det lærer 2 fortalte.

Ut i fra det lærer 2 kunne fortelle, er det fristende å konkludere med at det ene eksemplet beviser fossilisering, mens det andre ikke gjør det. Men sett ut i fra både Selinker og Long sine teorier, er nok ikke bilde bare svart hvitt. Som så vidt antydnet over, kan det finnes både stabiliserte og fossiliserte feil i et og samme språk, og for meg er det vanskelig å komme med en endelig konklusjon på om språket deres inneholder fossiliserte trekk, men jeg kan antyde at det er mulig å finne, sett ut i fra lærernes erfaringer, og teorigrunnlaget.

De to eksemplene jeg her har diskutert, kan sammen med resten av mine funn, bidra til å trekke en konklusjonen på problemstillingen min. Det blir utdypet mer i konklusjonen min til slutt.

5.3. Vurdering av metode

I denne oppgaven har jeg valgt å gjennomføre tre kvalitative intervju. Det gav meg muligheten til å høre lærernes tanker og erfaringer knyttet til begrepet og fenomenet fossilisering, i tillegg til at jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål. Jeg mener at jeg ved å velge kvalitativ metode fikk gode utfyllende svar på spørsmålene. Det var en liten periode jeg spekulerte i om jeg i tillegg til å gjennomføre intervju, også skulle lage en kvantitativ spørreundersøkelse. Men på grunn av oppgavens omfang og begrenset tid, ble ikke det mulig. Jeg måtte derfor velge bort det, og er i etterkant fortrolig med valget. Samtidig kunne det vært interessant å sett hvilke resultater jeg kunne fått dersom jeg hadde fullført en slik undersøkelse.

Dette er første gangen jeg både har laget, og gjennomført et slikt forskningsprosjekt, og prosessen har vært tidkrevende, men svært lærerik og spennende.

I etterkant av å gjennomføre intervjuene, og bearbeide mine funn, ser jeg enkelte ting som jeg gjerne skulle gjort annerledes, spørsmål jeg skulle tatt bort og spørsmål jeg burde stilt i stede. Blant annet ser jeg viktigheten av å ha et godt teoretisk grunnlag som utgangspunkt, før man gjennomfører intervjuer (Dalen, 2011). Ettersom jeg gjennomførte mine intervjuer tidlig i prosessen, var det noe begrenset hva jeg hadde satt meg inn i av litteratur, og det har nok formet intervjuguiden og intervjuene i noen grad. Som nevnt tidligere kunne det vært interessant å formulere noen spørsmål relatert til Long sin teori om stabilisering, ettersom det er noe jeg har valgt å ha med i oppgavens

teorikapittel. I tillegg skulle jeg hatt med noen spørsmål knyttet til mulige faktorer som påvirker språktilegnelsen.

Jeg mener og at jeg skulle ha gjennomført et prøveintervju før jeg intervjuet mine intervjuobjekt. Da hadde det vært mulig å forbedre og forandre på spørsmålene, og kanskje fått enda mer ut av intervjuene. Noen av spørsmålene jeg stilte var litt uklare og måtte utdypes, og det kunne vært unngått dersom jeg hadde hatt et prøveintervju i forkant av prosessen. Samtidig er det en fordel med kvalitativt intervju, at man har mulighet til å for eksempel utdype, og tilføye på spørsmålene som blir stilt.

Funnene jeg fikk fra intervjuene, kan ikke generaliseres, men det er mulig å si noe om de tre lærernes erfaringer med fossilisering, og sammen med teorigrunnlaget i oppgaven, komme frem til en mulig konklusjon. Det er vanskelig å si hva utfallet ville blitt dersom jeg for eksempel hadde intervjuet flere, eller om spørsmålene hadde vært formulert annerledes. Det jeg kan gå ut i fra er de resultatene jeg har fått.

6. Konklusjon

I problemstillingen min, stiller jeg spørsmål ved hva fossilisering er, om det er en reel utfordring, og i hvilken grad fenomenet er kjent blant lærere i voksenopplæringen. Gjennom oppgaven har jeg prøvd å belyse det, både med begrepsavklaringer, teori og intervjustudie. I teorikapitlet blir fenomenet stort sett forklart ut i fra Larry Selinker (1994) sin litteratur, men jeg har også forsøkt å belyse, at det ikke bare er han som har den endelige "fasiten" på det. Jeg ser også på Michael H. Long (2003) sin stemme, som veldig viktig i diskusjonen rundt fossilisering, i tillegg til de funnene jeg har fra intervjustudiene.

Resultat og drøftingsdelen viser at lærerne jeg intervjuet, stort sett kunne bekrefte teorien i teorikapitlet, ved at de fikk fortelle om sine tanker og erfaringer rundt fossilisering som fenomen og begrep. Alle lærerne jeg intervjuet hadde en forståelse og forklaring på fossilisering, og det var samstemt enighet om at fossilisering forekommer ofte eller ganske ofte.

I oppgaven er det forsøkt å belyse hva fossilisering er, og jeg mener oppgaven i grove trekk gir en forklaring på det, både ved å se hva Selinker og Long har sagt om det i sin litteratur, men og gjennom intervju med de tre lærerne. Ut i fra intervjuene kan det tyde

på at Selinkers forklaring og anerkjennelse av fenomenet, er mest kjent. Feilene man opparbeider seg i mellomspråket blir værende uforandret, og forsteines.

Om fossilisering er en reel utfordring, ble forsøkt belyst i drøftingsdelen, der jeg valgte å fokusere på to erfarte eksempler fra den ene læreren. Ved å diskutere de to eksemplene, ble det antydnet at fossilisering kan være reelt. Og ut i fra resultatene jeg fikk fra intervjuene, kan det tyde på en felles enighet om at fossilisering er en reel utfordring blant andrespråksinnlærere.

Jeg vil tilslutt stille meg litt kritisk til mine egne funn, med bakgrunn av at fenomenet er omdiskutert, og det at jeg ikke har nok empirisk grunnlag til å være helt sikker. For de tre lærerne jeg intervjuet var fossilisering et kjent fenomen, og det kunne tyde på at fossilisering skjer. Likevel vil jeg være forsiktig med å trekke en helt endelig konklusjon. Jeg tror ikke man skal utelukke Longs skepsis, og det er mange flere stemmer i diskusjonen som det er verdt å ha med. Derfor tenker jeg at det er nødvendig å forske mer på både fossilisering, og stabilisering. Jeg håper likevel at denne oppgaven har bidratt til å sette fokus på fossilisering som en språklig utfordring, og jeg tror at det helt klart ligger noe i det som det er viktig å forske videre på.

Litteratur

Alver, V. R. (1999). *Voksne minoritetsspråklige med liten eller ingen skolebakgrunn fra hjemlandet*. I Hagen, J.E. & Tenfjord, K. (red.), *Andrespråksundervisning. Teori og praksis*. Ad Notam Gyldendal 1999.

Berggree, H. & Tenfjord, K. (2011). *Andrespråkslæring* Gyldendal Norsk forlag AS 1999.

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012). *Kvalitative metoder, empiri og teoriutvikling*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2012.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget.

Long, M. H. (2003). *Fossilization in Interlanguage Development*. I Doughty, C. J. og Long, M. H. (red), *The Handbook of Second Language Acquisition*. Blackwell Publishing Ltd 2003.

MacDonald, K. & Ryen, E. (2004). *Strukturer i målspråk og morsmål*. I Selj, E. & Ryen, E. (red), *Med språklige minoriteter i klassen, språklige og faglige utfordringer*. Cappelen Damm AS, 2008.

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2013). *Læreren med forskerblick: innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.

Ryen, E. (1999). *Didaktiske perspektiver i norsk som andrespråk*. I Hagen, J.E. & Tenfjord, K. (red.), *Andrespråksundervisning. Teori og praksis*. Ad Notam Gyldendal 1999.

Selinker, L. (1994). *Rediscovering interlanguage*. Longman Group UK Limited 1992.

ZhaoHong H. (2004). *Fossilization. Five central issues*. *Journal of applied linguistics*, [212]–242. Teachers College Columbia University 2004

Vedlegg 1.

Intervjuguide til intervju med lærere i voksenopplæringen

1. Hvor lenge har du jobbet i voksenopplæringen? Trives du?
2. Hvilke ferdighetsnivå har elevene du underviser for?
3. Hva er gjennomsnittsalderen på elevene du underviser for?
4. Hvor godt kjenner du til det språklige fenomenet og begrepet *fossilisering*?
5. Har du erfaringer med fenomenet enten i jobbsammenheng eller utenom jobben? Gi gjerne noen eksempler.
6. Har du erfart å ha elever, som underveis i tilegnelsen av et andrespråk har falt tilbake/stagnert? Gjerne beskriv og forklar.
7. Er det noen grammatiske strukturer som tydelig går igjen når det kommer til fossilisering av språket? Evt hvilke?
8. Jeg har lest flere steder at mange voksne språkinnlærere ikke alltid klarer å nå et kompetansenivå likt morsmålsbrukere, da særlig artikulasjon. Hva er dine erfaringer i forhold til dette? Er det variasjon eller en gjennomsnittlig tendens når det kommer til språkkompetansen til voksne innlærere?
9. Vil du, ut i fra dine erfaringer, si at fossilisering forekommer ofte, sjelden eller i liten grad blant voksne andrespråksinnlærere? Evt er det enkelte grupper som er mer "utsatt" enn andre?
10. Hva kan være årsaken til at fossilisering skjer? Har du erfaringer som kan si noe om det er ulike faktorer som kan spille inn (alder, tidligere skolegang/utdanning, tiden man har bodd i landet med målspråket o.l.)(språkprøver i norsk for fremmedspr. voksne: indikerer en sammenheng mellom innlæringstid og morsmålsbakgrunn)?
11. Er dette fenomenet noe dere i lærerkollegiet snakker om eller diskuterer, som en utfordring eller et problem? (Evt. Hva er årsaken til det?)
12. Har du erfart at førstespråket eller tidligere lærte språk (noen ganger) påvirker andrespråklæringen i noen grad?